

УДК 908:929-057.4ЄСЮНІН

О.П.Григоренко

**Єсюнін Сергій Миколайович – історик,
краєзнавець, музеєзнавець**

Аналізується науково-дослідна робота історика та краєзнавця, провідного наукового співробітника Хмельницького обласного краєзнавчого музею Єсюніна Сергія Миколайовича.

Ключові слова: С.М.Єсюнін, історик, краєзнавець, музеєзнавець, Хмельницький обласний краєзнавчий музей.

Серед сучасних істориків та краєзнавців Хмельницької області одним із найвідоміших імен є Сергій Миколайович Єсюнін – провідний науковий співробітник Хмельницького обласного краєзнавчого музею, кандидат історичних наук, Заслужений працівник культури України, дійсний член Центру дослідження історії Поділля та Південно-Східної Волині Інституту історії України НАН України, член Національної спілки краєзнавців України, член Національної спілки журналістів України¹.

Народився 2 серпня 1968 року у місті Глухів Сумської області. Батьки: Микола Миколайович – офіцер-ракетник, підполковник Збройних сил СРСР, Віра Степанівна – педагог початкових класів, Заслужений вчитель України. У зв'язку з переміщенням по службі батька, з 1972 р. переїхав до Хмельницького. Тут у 1975–85 рр. навчався у середній школі №9. У шкільні роки найулюбленішими предметами були історія та географія, а серед захоплень – туризм та історичне краєзнавство. Після закінчення школи у 1985 р. вступив до Харківського вищого військово-інженерного училища ракетних військ, яке закінчив у 1990 р. за інженерною спеціальністю “Системи управління та зв’язку”. Був направлений в 57-му ракетну дивізію, що дислокувалась у пос. Жангіз-Тобе Семипалатинської області в Казахстані. Проте, з розвалом Радянського Союзу, залишив військову службу та на початку 1991 р. повернувся в Україну до м.Хмельницького. У 1991–95 рр. працював інженером-конструктором Окремого конструкторського бюро “Титан”, яке діяло при хмельницькому заводі “Темп”. На початку 1995 р. Сергій Єсюнін вирішив кардинально змінити професію та нарешті втілити своє давнє захоплення історією та краєзнавством.

Роботу в царині історичного краєзнавства розпочав навесні 1995 р., коли прийшов працювати в Хмельницький обласний краєзнавчий музей на посаду молодшого наукового співробітника. З перших днів роботи показав себе як високоосвічена, з широким кругозором людина. Швидко оволодів основами музеєзнавства, що дало можливість призначити в 1997 р. С.М.Єсюніна на посаду завідувача відділу новітньої історії². У музейному колективі одразу завоював повагу та авторитет, як у адміністрації – Ільїнської Олени Миколаївни (директор музею до 1997 р.), Брицької Олени Миколаївни (директор з 1997 р.),

Боголюбової Ірини Миколаївни (заступник директора до 2010 р.), так й серед співробітників – Буддя Василя Гавриловича, Демидка Сергія Юрійовича, Кокошко Наталії Вікторівни, Мальованої Неллі Євгенівни, Нечипорук Ніни Василівни, Смолій Тетяни Володимирівни, Литвинової Ірини Володимирівни та багатьох ін. Від початку 2007 р. С.М.Єсюнін займає посаду провідного наукового співробітника³.

З першого року роботи в музеї розпочав дослідження різних аспектів регіональної історії Поділля та Південно-Східної Волині, зайнявся глибоким вивченням історії міста Хмельницького (Плоскирова, Проскурова) та міських поселень Поділля. Пізніше до сфери наукових інтересів додалися історія спорту та військова історія. За період від 1995 до середини 2013 рр. став автором понад 120 публікацій у наукових та краєзнавчих збірниках, 9 монографій та 8 видань у співавторстві. До того ж, С.М.Єсюнін – упорядник та член редколегії краєзнавчого збірника “Літопис Хмельниччини”, який від 2001 р. періодично видає Хмельницький обласний краєзнавчий музей.

Окремо слід згадати успіхи Сергія Миколайовича на журналістській ниві – за період з 1999 до початку 2013 р. став автором понад 700 науково-популярних публікацій на історичну і краєзнавчу тематику у періодичних виданнях Хмельницького, області, України, зокрема у газетах “Подільські вісті”, “Проскурів”, “С-Поділля”, “Моя газета”, “Місто”, “Пульс”, “Вести. Версії. События” (Київ), “Голос України” (Київ), “Армія України” (Київ) та ін. Від 2005 р. став засновником, редактором та основним автором краєзнавчої сторінки “Краєвид” у Хмельницькій обласній газеті “С-Поділля”. На середину 2013 р. побачило світ вже понад 150 випусків “Краєвиду”⁴.

Крім науково-дослідної та просвітницької роботи, С.М.Єсюнін брав участь у створенні багатьох музеїв області: меморіального Ю.Січинського в с.Мазники Деражнянського р-ну, банківської справи “Промінвестбанку” у Хмельницькому, Південно-Західної залізниці та Б.С.Олійника у Деражні, музею-діорами Пилявецької битви в Старій Синяві, історії села Копачівка Деражнянського району, історії локомотивного депо Гречани та ін.⁵. У Хмельницькому обласному краєзнавчому музеї ним були побудовані стаціонарні та пересувні виставки: “Лихоліття ХХ століття”, “Українська Народна Республіка”, “Солдати війни”, “Будуємо Україну”, “Подвигу жити у віках”, “Зброя ХХ століття”, “Проскурів – романтика старовини” та ін. Ряд тимчасових виставок було зроблено у Національному експоцентрі та Українському народному домі в Києві, у районних центрах області та місті Хмельницькому. У 2008 р. працював у складі авторського колективу по створенню музейної експозиції “Голодомор 1932–1933” у Меджибожі.

С.М.Єсюнін приймає активну участь у пошуково-дослідницькій роботі та археологічних експедиціях, докладає багато зусиль для поповнення музейних фондів цінними експонатами.

Така багатогранна робота на ниві історичного краєзнавства та музеєзнавства була гідно оцінена: С.М.Єсюнін – лауреат обласної премії ім. Ю.Сі-

цінського (2000), міської премії ім. Б.Хмельницького (2005), міської премії ім. М.Орловського (2007), регіональної премії “Скарби землі Болохівської” (2008), нагороджений Почесною відзнакою Хмельницького міського голови (2006), орденом Почаївської ікони Пресвятої Богородиці Української Православної Церкви (2012), відзнакою Хмельницької обласної державної адміністрації “75 років Хмельницькій області” (2012)⁶. У 2009 р. Указом Президента України Єсюнін Сергій Миколайович удостоєний звання Заслужений працівник культури України⁷.

Фактично немає такого району Хмельницької області, який би не привернув увагу краєзнавця. Але, найбільше створив для дослідження історії міста Хмельницького. Так, лише у періодичних виданнях Сергій Миколайович є автором близько 200 публікацій, присвячених історії міста над Бугом. Серед окремих видань заслуговують на увагу – науково-популярні книги “Хмельницький: історія, події, факти” (2004) та “Історія міста Хмельницького: документи та матеріали” (2006), в яких на основі архівних джерел доведено, що перша письмова згадка про місто Хмельницький відноситься до 1431 року. Це надало можливість у 2006 р. міській владі затвердити цю дату, як найдавнішу згадку про м.Хмельницький та відзначити 575 років місту⁸. У 2005 р. С.М.Єсюнін видав ще одне новаторське дослідження – “Вулиці міста Хмельницького”, на сторінках якого охопив історію всіх вулиць обласного центру. Серед останніх видань, надзвичайно цікавою є книга “Прогулянка Проскуровим” (2008 р.), яка завоювала популярність серед хмельничан та гостей міста.

Науковці-історики міста Хмельницького одразу сприйняли історичні дослідження С.М.Єсюніна, багато з них сприяли його зростанню як науковця. Серед них – Байдиш Володимир Григорович, Блажевич Юрій Іванович, Григоренко Олександр Петрович, Дячок Валерій Васильович, Земський Юрій Сергійович, Кабачинський Микола Ілліч, Олійник Микола Петрович, Олійник Юрій Васильович, Трембівський Анатолій Михайлович, Яременко Василь Іванович та багато ін.

Затвердившись серед наукової еліти обласного центру С.М.Єсюнін став організатором ряду наукових конференцій, що були проведені у Хмельницькому. Зокрема, брав активну участь в організації та проведенні I, II та III історико-краєзнавчих конференцій “Місто Хмельницький в контексті історії України” (2006, 2007, 2011)⁹. У 2012 р. став ініціатором, організатором і учасником Всеукраїнської “Хмельниччина в контексті історії України”, присвяченій 75-річчю створення Хмельницької області. Збірник, який був виданий за результатами цієї конференції містить 128 матеріалів науковців не лише з Хмельниччини, а й з Києва, Харкова, Дніпропетровська, Чернівців, Вінниці, Тернополя та ін.¹⁰

С.М.Єсюнін – учасник понад 60 міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференцій з історії та краєзнавства. Серед конференцій, в яких він приймав участь, були такі форуми: Міжнародні наукові конференції “Історія релігій в Україні” у Львові (1998, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2013), Все-

українські наукові військово-історичні конференції в Кам'янці-Подільському, Харкові, Дніпропетровську та Києві (2009, 2010, 2011, 2012), Подільські історико-краєзнавчі конференції у Кам'янці-Подільському (2000, 2004, 2007, 2010), Всеукраїнські наукові історичні конференції "Сіверщина в історії України" у Глухові (2010, 2011, 2012, 2013), Могилів-Подільські краєзнавчі конференції (2006, 2009, 2012), Всеукраїнські наукові конференції "Історичне краєзнавство і культура" в Харкові та Дніпропетровську (1997, 1999), Міжнародні науково-практичні конференції "Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків: історія і сучасність" (2006, 2012), Міжнародна наукова конференція "Гетьман Павло Скоропадський та Українська Держава 1918 року" у Києві (1998), Всеукраїнська науково-теоретична конференція "Українська періодика: історія і сучасність" у Львові (2002), Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція у Чернівцях (2005), Міжнародні наукові читання "Історія Українського традиційного млинарства" у Черкасах (2009) та ін. Приймав участь у наукових конференціях у Білорусії, Росії, Болгарії, де гідно представляв не лише Хмельниччину, а й Україну. На кожному з наукових форумів хмельницьким істориком були представлені змістовні доповіді.

Публікації С.М.Єсюніна друкуються у наукових виданнях Києва, Львова, Вінниці, Хмельницького, Кам'янець-Подільського та ін. міст. Зокрема, чимало публікацій можна побачити у збірниках Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка – "Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки", "Освіта, наука і культура на Поділлі", "Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки".

Відзначимо, що Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка став для С.М.Єсюніна справжньою "alma mater". Ще у 2004 р. краєзнавець став дійсним членом Центру дослідження історії Поділля та Південно-Східної Волині Інституту історії України НАН України, який діє при університеті. Тісні наукові стосунки виникають з провідними істориками університету – Баженовим Левом Васильовичем, Баженовою Стефанією Едуардівною, Завальнюком Олександром Михайловичем, Задорожнюком Андрієм Борисовичем, Комарницьким Олександром Борисовичем, Копиловим Сергієм Анатолійовичем, Лозовим Віталієм Станіславовичем, Прокопчуком Віктором Степановичем, Петровим Миколою Борисовичем, Рибакон Іваном Васильовичем, Степанковим Валерієм Степановичем, Філінюком Анатолієм Григоровичем, Хоптяром Юрієм Анатолійовичем та ін. Авторитетні поради допомогли С.М.Єсюніну зайнятися ґрунтовними історичними дослідженнями та успішно захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук "Міста Подільської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст.: соціальна інфраструктура, адміністративний та економічний аспекти"¹¹.

Дисертаційне дослідження виконувалось під керівництвом професора Л.В.Баженова на кафедрі всесвітньої історії з 2005 по 2010 рр. Тема була затверд-

жена на засіданні вченої ради Кам'янець-Подільського державного університету (протокол № 8 від 29 вересня 2005 р.). Дослідник опрацював значну кількість архівних і опублікованих джерел з обраної проблематики та повно висвітлив актуальні і малодосліджені проблеми Поділля, що стосуються адміністративного та економічного аспектів розвитку міст, а також розвитку їх соціальної інфраструктури. Відзначимо передусім те, що автором вперше створено цілісну картину розвитку міст Подільської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст., виявлено регіональні особливості урбанізаційних процесів на Поділлі, зокрема їх залежність від розміщення військ і розвитку транспортної мережі, а також вперше в українській історії здійснено типологію міст Поділля та запропоновано періодизацію їх розвитку. Одночасно проаналізований вплив на урбанізаційні процеси в Подільській губернії військово-стратегічного чиннику, що є принциповою новизною дослідження.

Як результат – 25 березня 2011 р. на підставі прилюдного захисту дисертації “Міста Подільської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст.: соціальна інфраструктура, адміністративний та економічний аспекти” спеціалізована вчена рада К 71.053.01 Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка одностайно проголосувала – її автору, Єсюніну Сергію Миколайовичу, присудити науковий ступень кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України¹².

Успішний захист дисертації та інша робота в царині науки та у краєзнавстві стали можливими завдяки розумінню та підтримці у родині. Дружина Галина Вікторівна – бібліотечний працівник, фахівець в галузі інформаційних технологій, завжди сприяла творчому і професійному зростанню Сергія Миколайовича. Більше того, дружина активно допомагала у виданні більшості монографій чоловіка, робила набір текстів, макетування та дизайн книг. Радусь Сергія Миколайовича й син Сергій – студент Київського національного університету імені Шевченка.

Таким чином, за багатолітній період праці в галузі історичного краєзнавства Єсюнін Сергій Миколайович зробив чималий внесок у дослідження минулого Поділля та Південно-Східної Волині (див. – Додаток).

Примітки:

1. Історичне краєзнавство і проблеми регіональної історії Правобережної України (наукова школа): біобібліографічний покажчик. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. – С. 88-94.

2. Мальована, Н. Є. Лауреати обласних премій – працівники Хмельницького обласного краєзнавчого музею / Н. Є. Мальована // Музейний щорічник – 2003: матеріали конф. “Музей та музейна справа на початку III тисячоліття”. – Чернівці, 2003. – С. 22-25.

3. Лауреати обласних премій Хмельниччини: Біобібліографічний покажчик / Упр. культури Хмельницька облдержадмін.; Хмельн. обл. наук. бібліотека ім. М.Островського. – Хмельницький, 2004. – С. 23-24.

4. Єсюнін Сергій Миколайович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kultura.km.ua/yesyunin>
5. Єсюнін Сергій Миколайович. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. Там само.
7. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 708/2009 від 4 вересня 2009 р. Про нагородження працівників культури і мистецтв Хмельницької області.
8. Історичне краєзнавство і проблеми регіональної історії Правобережної України (наукова школа): бібліографічний покажчик. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. – С. 88-94.
9. Місто Хмельницький в контексті історії України. Матеріали наукової конференції, присвяченої встановлення дати "1431 рік" датою найдавнішої згадки про Хмельницький. – Хмельницький; Кам'янець-Подільський, 2006. – 440 с.; Видатні постаті міста Хмельницького (Матеріали Другої науково-практичної конференції "Місто Хмельницький в контексті історії України"). – Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2007. – 312 с.; Матеріали III науково-краєзнавчої конференції "Місто Хмельницький в контексті історії України" / Ред.кол. Баженов Л. В., Блажевич Ю. І., Єсюнін С. М. та ін. – Хмельницький, 2011. – 646 с.
10. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції "Хмельниччина в контексті історії України" / Ред.кол. Баженов Л. В. (голова), Єсюнін С. М. (співголова, відповід. редактор) та ін. – Хмельницький, 2012. – 560 с.
11. Єсюнін, С. М. Міста Подільської губернії в другій половині XIX – на початку XX ст.: соціальна інфраструктура, адміністративний та економічний аспекти: автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01. / Єсюнін Сергій Миколайович. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. – 20 с.
12. Бюлетень Вищої атестаційної комісії України. – № 9-10. – 2011. – С. 13.

Резюме

Анализируется научно-исследовательская работа историка и краеведа, ведущего научного сотрудника Хмельницкого областного краеведческого музея Есюнина Сергея Николаевича.

Ключевые слова: С.Н.Есюнин, историк, краевед, музейвед, Хмельницкий областной краеведческий музей.

Одержано 20 травня 2013 року